Suomen Psykiatriyhdistyksen asiantuntijalausunto

Asia: KAA 10/2021 vp Ehjänä syntynyt - loppu "eheytyshoidoille"

Tausta

“Eheytyshoidoilla”, “eheytysterapioilla” (Conversion Therapies, Gender Identity Conversion Efforts, GICE), eheyttämisellä ja eheytyksellä tarkoitetaan seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin muuttamiseen tähtääviä “hoitointerventioita” ja toimintaa.

Tieteellinen tutkimustieto on osoittanut, etteivät seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti ole hoidollisin interventioin muokattavissa. Sen sijaan on lisääntyvää tutkimusnäyttöä siitä, että eheytykselle altistuminen on ihmisen mielenterveydelle haitallista ja kärsimystä aiheuttavaa. Se saattaa aiheuttaa masennusta ja ahdistusta sekä kohottaa riskiä päihteiden käyttöön, itsetuhoisiin ajatuksiin, itsemurhayrityksiin ja sisäistettyyn homofobiaan. Haitalliset vaikutukset ovat havaittavissa riippumatta siitä missä yhteydessä ja kenen taholta eheytystä harjoitetaan.

Johtavat lääketieteelliset ja psykiatrian alan organisaatiot, kuten American Medical Association (AMA), American Psychiatric Association (APA), World Psychiatric Association (WPA), Pan American Health Organization (PAHO), Ison-Britannian Royal College of Psychiatrists ja American Psychoanalytic Association (APsaA), ovat selkeästi irtisanoutuneet “eheytyshoidoista”. Suomen Psykiatriyhdistys yhtyy näihin linjauksiin ja on ilmaissut kantansa yhdistyksen kotisivuilla 11.3.2021. European Psychiatric Association (EPA) on lausunnossaan tukenut eheyttämisen sanktioimista ja rangaistavuutta.

Kidutuksen uhrien kansainvälinen kuntoutusneuvosto (IRCT) on arvioinut, että eheytys täyttää kidutuksen tunnusmerkistön.

YK:n ihmisoikeusneuvoston nimittämä itsenäinen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asioiden asiantuntija on 2020 esittänyt raportissaan ihmisoikeusneuvostolle eheyttämisen kieltämistä ja sanktioimista.

Myös EU:n parlamentti on kehottanut jäsenvaltioita kieltämään ja kriminalisoimaan “eheytysterapiat”.

Ranskassa, Saksassa, Maltalla, Kreikassa ja osassa Espanjan itsehallintoalueita eheyttäminen on kriminalisoitu ja tätä harkitaan parhaillaan Belgiassa, Alankomaissa, Irlannissa, Portugalissa, Norjassa ja Tanskassa. Itävallassa erillistä eheyttämistä koskevaa lainsäädäntöä ei toisaalta nähty tarpeelliseksi, koska eheyttämisen arvioitiin olevan kiellettyä jo muuhun lainsäädäntöön perustuen. Puolassa aloite eheytyshoitojen kriminalisoinnista ei johtanut toimenpiteisiin.

Maailmanlaajuisesti eheyttämisen kriminalisointiin ovat päätyneet myös Kanada, Uusi-Seelanti, Brasilia, Argentiina, Uruguay, osa Yhdysvaltojen osavaltioista sekä osa Australian osavaltioista ja territorioista.

Tästä huolimatta EU Parlamentin tutkimusyksikön laatimassa selvityksessä arvioidaan että noin 5%:lle seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvista EU-kansalaisista on tarjottu "eheytysterapiaa" ja 2% heistä olisi joutunut eheyttämisen kohteeksi. Muissa yhteyksissä ja muualta maailmasta on raportoitu huomattavasti suurempia lukuja.

"Eheytyshoidot" eivät ole kadonneet Suomestakaan, vaan joka vuosi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen potilas- ja ihmisoikeusjärjestöt saavat yhteydenottoja suomalaisilta henkilöiltä, joille on tarjottu tai joita on jopa painostettu "eheytysterapiaan". Suomalaisten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden kokemuksia eheytyksestä on järjestelmällisesti kartoitettu esim. Taakasta voimavaraksi -hankkeessa.

Pelko eheyttämisestä tai muusta epäasianmukaisesta ja syrjivästä kohtelusta nostaa myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien kynnystä asianmukaisesti hyödyntää terveyspalveluita.

Kannanotto

Suomen Psykiatriyhdistyksen tahtotila on, että eheytys saadaan Suomessa loppumaan kaikilta yhteiskunnan sektoreilta. Suomen Psykiatriyhdistys toivoo, että tämä tavoite olisi saavutettavissa tutkittua tietoa levittämällä sekä hoitosuosituksia ja erilaisten yhteiskunnan organisaatioiden toimintaohjeita päivittämällä. Suomen Psykiatriyhdistys tunnistaa kuitenkin, etteivät edellä mainitut keinot ole osoittautuneet riittävän vaikuttaviksi, ja tämän vuoksi Suomen Psykiatriyhdistys suosittaa myös lainsäädännöllisten mahdollisuuksien kartoittamista kansalaisaloitteen mukaisesti. Muissa maissa suoritetut lainsäädännön muutokset ovat kohtuullisen tuoreita, eikä kattavaa kuvaa kriminalisoinnin vaikutuksesta ole niistä siten vielä saatavilla.

Helsingissä 29.9.2022,

Teemu Kärnä, LL, Psykiatrian erikoislääkäri

Suomen Psykiatriyhdistyksen eettisen neuvoston puheenjohtaja

Kirjallisuus

Kärnä T. Sukupuolidysforia. Erikoislääkäri 2/2021
https://sely.fi/wp-content/uploads/2021/06/el221_64_0.pdf

Suomen Psykiatriyhdistyksen kannanotto eheytysterapioihin
https://www.psy.fi/blogit_ja_kannanotot/suomen_psykiatriyhdistyksen_kannanotto_eheytysterapioihin.1313.blog

European Parliamentary Research Service; Bans on conversion “therapies” The situation in selected EU member states
https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733521/EPRS_BRI(2022)733521_EN.pdf

Sammallahti L ja Ingman P. Taakasta voimavaraksi-hanke; Eheytysraportti (2020)
https://www.voimavaraksi.fi/wp-content/uploads/2021/02/Eheytysraportti-TaaVo.pdf?fbclid=IwAR1IwxtaI73NMWe0Cqp3CrMc2tmJ3VsoBP-GfrQffFXOBcH9IAeUPXzVZfs